

sem hajlandó elismerni. Különösen ma, amikor az újeurópai eszme egész más jövőt ígér elszegődöttjeinek.

Lévay írásait ismertetvén, nem térhetünk ki az elől, hogy mind ezt szóvá ne tegyük. Könyvében sok minden olyan kavarog, ami távolabbra mutat s gondolatok egész sorát éleszti. Cikkei ezért nemcsak hasznos, hiánypótló olvasmányok, hanem megtermékenyítők, hatékonyan továbbmunkálók. Képet alkothatunk belőlük úgy a falulakó magyarságról, mint a Délvidék népeihez való viszonyáról. Semmi se jelzi, hogy ebben a viszonyban javulás állt volna be. Tájunk ma is az itt élő népek széthúzó törekvéseinek küzdőtere. Hiába idézi Lévay a testvéri együttélést, hiába hangoztatja a sorsközösséget, míg a helyzet gyökeresen nem változik, szava pusztában kiáltó szó marad.

SZIRMAI KÁROLY

Peics Marko: Bunyevác népdalok. Bunjevačke narodne pisme. A szerző kiadása, Szabadka, 1944., 112 lap.

A bunyevác szellemi élet a magyar néző előtt bontakozik ki. Fejlődik, de fejlődése lassúbb, mint a körülöttünk élő bármely népcsoporté, mert íróik — főleg olvasóközönség hiányában — még ma sem jutottak túl a kezdeten. Évek telnek s alig jelenik meg egy-két könyv, az is ritkaságnak számít, s inkább a nem bunyevác anyanyelvű irodalmárok figyelnek föl rá, mint azok, akiknek tulajdonképpen íródott. Talán ezért is oly meddő a szellemi életük, s oly terméketlen a bunyevác lélek lírai alkotásokban. Eredeti művekről mindmáig alig beszélhetünk, több a kollektív termék, — s ami maradandó van, az a közösség hagyatéka: a népköltészet.

A bunyevác népköltészet első gyűjtését öt *esztendővel* ezelőtt adta közre *Pracsics Ivo* a Horvát Matica támogatásával. Ez a kötet — melyről e helyen már beszámoltunk — hat ciklusba sorozva fölöleli a bunyevác népköltészet legértékesebb anyagát abban az eredetiségben, ahogy azt a népköltészet évszázadokon át megőrizte. Mindmáig ez volt az egyetlen könyv, amely a bácskai délszláv népcsoport népköltészetét az olvasó elé tárta és értékes forrásmunkát jelentett a folkloristák számára.

Pracsics Ivo munkája megtermékenyítette a talajt, nyomdokain új, fiatal kutatók indultak el az elfeledett népi kincsek rejtekei felé. A fölszabadulás után megjelent első bunyevácnyelvű mű ugyancsak a nép felé való hajlást szolgálja s kissé érezni is rajta, hogy a „divatos népiség“ jegyében íródott. Ezuttal sem eredeti alkotásról van szó, hanem gyűjtésről. *Peics Marko* az új folklorista, aki az előtte járók indítását és úttörését arra használta föl, hogy a tanyák, szállások világába veszett bunyevác *népdalokat* fölkutassa s összegyűjtve átadja a régi emlékekről mit sem tudó új nemzedékeknek.

A gyűjtő előljáróban az iratlan hagyomány gazdagságáról szól, fájjalja, hogy ez a kincs már csak a kihalóban lévő nemzedékeknél van meg: a fiatalabb generációk mit sem tudnak felőle. Az apró dalocskák — mintegy ezer strófát tartalmaz a kötet — a népi élet sajátos színét, formáját és tartalmát örökítették meg a régi idők-ből; a verssorokban szabadon nyilatkozhatott meg a néplélek, míg „minden másban elnyomta vagy eltérítette az élet sokféle gátja.“ Irodalmi alkotás és kiemelkedő

művelődéstörténeti emlék híján ez az egyedüli forrás, ahonnan a nép lélekben és szellemben gazdagodhatik és a legerőteljesebb indítást kaphatja az egyéni alkotások felé. Peics Marko műve nem nagygényű, teljességre sem törekszik, csupán alapkő akar lenni azon a területen, amelyen az elkövetkezendő folkloristák megépíthetik a bunyevátság néprajzának és művelődéstörténetének oly rég óta hiányzó és sokáig nélkülözött nagy művét.

A szerény és igénytelen gyűjtemény az olvasóban nem igen kelti föl az elemzés és az összehasonlítgatások vágyát. Peics néprajzi kommentárjai, amelyeket az egyes dalokhoz fűzött, sokhelyütt hiányosak. A vallásos élet, a munka becsülete, a szerelem és a házasság érzésterületei többé-kevésbé kibontakoznak, de a strófák zárt sora mögött marad a szállási parasztvilág bel-

ső életének más, ezerféle megnyilatkozása. Az ismert népszokások — leánykérés, leány-szöktetés, lakodalom — terjedelmes leírása mellett alig pár sor jut a néplélek sajátosan szláv legének megvilágítására. A gyűjtő a csoportosításban néprajzilag és zenetörténeti szempontból jelentős fejezetet vett föl: „Mely vidéken énekelik a bunyevác népdalokat?” Sajnos, a felelettel adós marad nemcsak a kommentár, de a cím alá gyűjtött dalok is, mert a dalok lelőhelyeiről nagyon keveset tudunk meg.

Peics Marko csupán egy kis csokrot szedett össze a bunyeváclakta tájak már-már elfeledett dalvirágaiból. Kezdő munkája igazolja, hogy vérbeli folklorista, s ha túljut a kezdet sokféle akadályain, a bunyevác népdal-kulturát nagyobbigényű gyűjteményekkel is megajándékozhatja.

LÉVAY ENDRE

ÉLET ÉS KULTÚRA

ZENE.

A nemzetünk történelmében márc. 19-ével kezdődött vér nélküli forradalom Szeged zenei életét sem kímélte meg. Fricsay Ferencot a személyét ért támadás, emeberileg érthető visszahatás-ként arra készítette, hogy minden eddig viselt tisztségéről lemondott és a nyilvános szerepléstől visszavonult. Így árván maradt a Szegedi Filharmonikus Egyesület, melynek tíz éven át igazgató-karnagya volt. Megvált a színházról, ahol pedig az elmúlt évad elején állandó operatársulat megteremtésével és magas művészi folkra való emelésével a műértő közönség körében ország-szerte — a pécsi és budapesti vendéglátások tanúsága szerint — osztatlan elismerést aratott. Akik az addig elfojtott érzések pillanatnyi fellobbanásának kábulatán túl messzebb is néztek, mindjárt látták, hogy túl hamar

elhagyta a zászlót, amelynek pedig egy évtizedet meghaladó időn keresztül nem lamkadó erejű és sokszor megcsodált képességű harcosa volt. Ebbe azonban a kívülállóknak nincs joguk beleszólni: de internis non iudicat praetor. Csak fájó érzéssel állapíthatjuk meg, hogy szegényebbek lettünk. Szeged zenei élete sajnálatosan hirtelen elvesztette egyik vezéregyéniségét. De nem akarjuk a személyi kultusz vádját magunkra vonni s a jelen esetben is készséggel elismerjük a mindenütt főnálló tétel érvényességét: senki sem pótolhatatlan! De éppen mert vezető helyen álló, értékes valaki helyét kellett betölteni, az illetékesekre óriási felelősség hárult. Felelősséggel tartoztak annak a jobboldali, keresztény Magyarország gondolatának, amelynek nevében megindították a „tisztagató” munkát — azért merünk ennyire kegyetlen őszinteséggel, nyíltsággal be-